VERENIGING EDUCATIES NEDERLAND

Interactieve kennis- en onderzoeksontwikkeling

Een advies over de noodzakelijke cultuurverandering bij opdrachtgevers, onderzoekers, intermediairen en gebruikers van nme-onderzoek

September 2006

Colofon

De Vereniging Educaties Nederland heeft dit project uitgevoerd op verzoek van het ministerie van LNV. Daartoe zijn een stuurgroep en een klankbordgroep ingesteld die in de loop van het proces werden gecombineerd en tezamen bestonden uit:

- Hedy Borst (natuurmuseum Groningen)
- Ernest Briët (IVN)
- Lydia Haafkens (VEN; uitvoerder)
- Petra Jansen (Veldwerk Nederland)
- Kris van Koppen (WU/UU)
- Chris Maas Geesteranus (VEN; projectleider)
- Wilfried Romp (IVN)
- Vivian Siebering (Vlinderstichting; nu De Kleine Aarde).
- Hans van Zonneveld (Netwerk DHO).

De tekst is geschreven door Chris Maas Geesteranus, secretaris van de VEN.

Het bestuur van de VEN heeft de conclusies en aanbevelingen opgesteld.

Inhoudsopgave Blz.

Conclusies en aanbevelingen 4

1. Achtergrond 5

2. Vraagstelling en oplossingsrichtingen 5
Vraag naar bestaand en nieuw onderzoek 6
Toegankelijk gebruik en beheer van nme-onderzoek 9

3. Agendering van onderzoek 11

Nawoord 11

Bijlage: Offerte van de VEN aan LNV 12

Conclusies en aanbevelingen

In dit tekstdeel worden alle conclusies die het VEN-bestuur heeft getrokken, weergegeven. Aangezien het hier een rapportage aan het ministerie van LNV betreft, worden hieronder slechts de op dat ministerie betrekking hebbende aanbevelingen genoemd.
Het bestuur heeft wel het voornemen alle aanbevelingen die betrekking hebben op de VEN, uit te voeren – mits daarvoor de voorwaarden aanwezig zijn – en andere organisaties en instellingen te stimuleren dat ook zij daarin hun verantwoordelijkheid nemen.

1a. Conclusie: het overgrote deel van het bestaande nme-materiaal (van wetenschappelijke en niet-wetenschappelijke aard) heeft vooral historische waarde. Een kleine, nog bruikbare, selectie daaruit wordt reeds gescand en opgenomen in de database voor nme-onderzoek van de Universiteit Utrecht (het Wiel). Nieuw onderzoek zal daar meteen op worden gezet. Aandachtspunt is wel dat er moet worden gezorgd voor afstemming met het Kenniscentrum IVN en met Veldwerk Nederland ten behoeve van een gecoördineerde ontsluiting.
De rest van het bestaande materiaal is nu ongeordend, nauwelijks toegankelijk en slechts aanwezig bij individuen.

1b. Het ministerie van LNV wordt aanbevolen een tweejarig project (in te dienen door de VEN en partners) te financieren. Dit project zal de inventarisatie, catalogisering, systematisering, toekomstige opslag en toegankelijkheid van die overgrote meerderheid van bestaand, ongeordend materiaal ter hand nemen, met het oog op de beschikbaarheid voor latere generaties nme-werkers. Ook zal in dat project de beschikbaarheid van toekomstig materiaal dat niet in de database van de UU zal worden opgenomen, aan de orde komen.

1c. Het ministerie van LNV wordt aanbevolen de jaarlijkse actualisering van het Wiel financieel te steunen.

2a. Conclusie: de planning en agendering van nieuw (in ieder geval wetenschappelijk) nme-onderzoek, zoals gefinancierd door of vanuit universiteiten en de overheid, is qua deelname door (potentiële) gebruikers niet geregeld. Mede hierdoor is het budget voor nme-onderzoek zeer beperkt.

2b. Het ministerie van LNV wordt aanbevolen veel meer rekening te houden met de inbreng van onderzoeksprioriteiten vanuit het nme-veld en op grond daarvan een verruiming van het eigen nme-onderzoeksbudget (ten behoeve van het onderzoek zelf èn het gebruik ervan) mogelijk te maken.

3a. Conclusie: communicatie tussen de betrokkenen bij nme-onderzoek over vraag naar en aanbod van zulk onderzoek is weinig ontwikkeld. Daardoor is het systeem van opslag, beheer, vertaling en verspreiding van onderzoek ook sterk achtergebleven bij wat reëel mogelijk en wenselijk is. Gebruik van zulk onderzoek en de agendering daarvan lijden daar sterk onder.

3b. Het ministerie van LNV wordt aanbevolen de participatie van het nme-werkveld aan de jaarlijkse vraagarticulatie van nme-onderzoek te realiseren. Daartoe wordt de VEN in de gelegenheid gesteld een aantal initiatieven te nemen zoals de facilitering van een jaarlijkse onderzoeksbijeenkomst.

3c. Het ministerie van LNV wordt aanbevolen in de nieuwe rijksnota nme duidelijke beleidsuitspraken te doen over nut en noodzaak van nme-onderzoek en daaraan consequenties te verbinden zoals aangegeven in de aanbevelingen 1b en 2b.

1. Achtergrond

Een aantal jaren geleden sloot het voormalige IKC Natuurbeheer (onderdeel van het ministerie van LNV) een project af dat zich bezig hield met de vraag waarom gebruik van kennis op het gebied van nme niet logisch volgt op de uitvoering van nme-onderzoek. Tot op dat moment (omstreeks 1996) waren er enkele tientallen (althans wetenschappelijke) onderzoeken beschikbaar. In een werkdocument van het IKC werd ingegaan op een veelheid van aspecten die daarmee samenhangen. Jarenlang zijn deze vraagstukken blijven liggen, tot onvrede van alle betrokkenen.
Deze voorloper van dit VEN-project heeft het volgende opgeleverd:

- een aantal studiedagen over gepubliceerde nme-onderzoeken
- een overzicht van lopend nme-onderzoek in 1993 (IKC-werkdocument nr. 52)
- een discussienotitie over vraagstukken die samenhangen met de afstemming tussen bronnen, intermediairen en gebruikers van nme-kennis (IKC-werkdocument nr. 58)
- een aantal aanbevelingen voor overheid, onderzoekers en particuliere nme-organisaties over nme-onderzoek.

Sindsdien (vanaf 1996) hebben zich, voorzover bekend, geen speciale ontwikkelingen op dit vlak voorgedaan die structurele verbeteringen in de situatie hebben gebracht. Met het beëindigen van dat project is dan ook op de deelvragen zoals vermeld in de beschrijving van dit project, nog geen antwoord gegeven.
Nu ligt er een kans om vanuit de Vereniging Educaties Nederland verder daarop in te gaan. De VEN wil, op verzoek van LNV, bewerkstelligen dat het gebruik van nme-onderzoek in een betere balans komt met de rest van de cyclus: inhoudelijke planning van nme-onderzoek, -uitvoering, -bewerking en -verspreiding. En ervoor zorgen dat er regelmatig een nme-onderzoeksagenda wordt opgesteld die interessant is voor alle betrokkenen (overheid, financiers, onderzoekers en gebruikers).

2. Vraagstelling en oplossingsrichtingen

Onderzoek (en dus ook nme-onderzoek[1]) is idealiter het resultaat van een intensieve samenwerking tussen gebruikers (als vrager), opdrachtgever, onderzoeker, intermediair (de 'vertaler-distributeur') en gebruikers[2] (als gebruiker); een communicatiecyclus. In het geval van nme gerelateerd onderzoek zijn daarin (uit eerdere studies van Stokking en Gijswijt, maar ook door praktische waarneming) grote hiaten aan te wijzen. Het meest opvallend is dat nme-onderzoek heel weinig wordt gebruikt door deze nme-medewerkers. En verder blijkt (overigens ook in vele andere Europese landen) dat de nme-onderzoeksagenda alleen door onderzoeksinstituten zelf en overheden wordt bepaald. De gebruiker speelt daarin een te beperkte rol.
Dit leidt tot een tweetal deelvraagstukken:

1. Hoe kan de vraag naar nme-onderzoek mede vanuit het werkveld worden geformuleerd?
2. Hoe kunnen toegankelijk beheer en gebruik van nme-onderzoek worden gestimuleerd?

---

[1]Nme-onderzoek kan betrekking hebben op de inhoud van nme, de methodiek, de organisatie, de financiering, de vormen van samenwerking, de effecten en andere onderwerpen dienaangaande.
[2]Gebruikers zijn in het algemeen nme-medewerkers bij een verscheidenheid aan organisaties.

In de bijlage is de offerte die de VEN aan LNV heeft uitgebracht, opgenomen. Onderstaande adviezen pogen deze vragen te beantwoorden; ze bevatten ook een voorstel voor organisatorische vormgeving.

In de onderzoekscyclus zijn diverse spelers te onderkennen die allen een specifieke positie innemen:

- **gebruiker**: vraag naar onderzoek, toepassing in eigen werk, evaluator van onderzoek;
- **opdrachtgever**: planning van toegepast onderzoek, is soms zelf gebruiker, stimuleert meestal gebruik door nme-medewerkers
- **onderzoeker**: planning van fundamenteel onderzoek, uitvoering onderzoek
- **intermediair**: 'vertaalt' onderzoek naar gebruiker zodat dit 'gebruiksklaar' wordt en distribueert dit.

De gebruikers kunnen verschillende 'herkomst' hebben: vanuit het werkveld en vanuit de opdrachtgever (meestal overheid). Werkveldgebruikers kunnen vragen hebben op het gebied van inhoud van onderzoek (waarover gaat nme?), van methodiek (hoe doe je nme?) en van beheer (waar vind ik nme-onderzoek?). Overheidsgebruikers hebben behoefte aan antwoorden op beleidsvragen die met nme kunnen worden opgelost.

Ad 1. Vraag naar bestaand en nieuw nme-onderzoek

Bestaand materiaal

Er is een diverse, maar wat latente vraag naar nme-onderzoek bij alle categorieën spelers zoals hierboven genoemd; immers, vaak kan een vraag met bestaand onderzoek worden opgelost (voorbeeld: vragen over didactiek). Maar er is een grote mate van onbekendheid met bestaand materiaal. Meestal is dat alleen nog in de hoofden of boekenkasten van enkele 'oudere' nmeers opgeslagen en mogelijk bij enkele nme-diensten, IVN consulentschappen en wetenschappelijke bibliotheken (WU, UU).

Hoewel dus de vraag naar bestaand onderzoek behoud en goede toegankelijkheid ervan zou rechtvaardigen, is er een groot risico dat dit materiaal op den duur verloren gaat door ruimtegebrek, desinteresse, veronderstelde veroudering en daarmee van het niet meer beschikbaar stellen van personele capaciteit en voorzieningen. Die teneur is nu al duidelijk zichtbaar doordat er geen centrale nme-bibliotheek meer bestaat en die van vele diensten en instellingen op nme-gebied aanzienlijk zijn uitgedund.

De directe aanleiding is meestal geweest (mede opgetekend uit een internationale nme-conferentie – CEEE, Klaipéda, september 2005):

- geen regelmatige informatiestroom over lopend, afgerond en voorgenomen nme-onderzoek, via een landelijke nieuwsbrief of een soortgelijk medium,
- ontoegankelijkheid van het materiaal (taal, niveau) dat daardoor snel in de vergetelheid is geraakt c.q. alleen 'op de boekenplank staat',
- idem vanwege het ontbreken van een nme-bibliotheek of andere openbare, systematisch geordende verwijs-, download- of uitleenvoorziening,
- te weinig concrete handleidingen voor toepassing in educatie of onderwijs
- weinig of geen initiatieven van onderzoekers m.b.t. studiebijeenkomsten
- vooroordelen dat (landelijk) onderzoek toch niet goed bruikbaar is.

Centrale vraag

De centrale vraag is: hoe kunnen bekendheid met en de werkelijke toegankelijkheid tot bestaand nme-onderzoek worden verbeterd?

Oplossingsrichting
Het materiaal dat nog bestaat, is zeer verspreid over het land en omvat wetenschappelijke en 'grijze[3]' literatuur. Wil men dit toegankelijk archiveren (wel inclusief een uitleen- of verwijsfunctie) dan moet dit structureel worden gefinancierd. Immers, potentiële inkomsten vanuit uitleen en andere bibliothecaire diensten staan waarschijnlijk in geen enkele verhouding tot de verwachte (personele) kosten. Het ligt niet meer voor de hand dat de overheid (op enig niveau) aan financiering zal meewerken. Vandaar dat een andere constructie moet worden bedacht. Het volgende wordt geadviseerd:

1. Aangezien het gebruik van bestaand materiaal (de meeste documenten zijn nu vooral uit oogpunt van nme-historie van belang) waarschijnlijk in de toekomst ook bescheiden zal zijn, kan worden geprobeerd een 'archiefachtige' bestaande voorziening te interesseren, met een beperkte uitleenmogelijkheid. De Heimans en Thijsse Stichting zou gevraagd kunnen worden deze taak op zich te nemen.

   N.B. Mocht de stichting hiervoor geen belangstelling hebben, dan zou die vraag kunnen worden neergelegd bij het International Institute of Social History (Amsterdam) of in het Biohistorisch Instituut (Utrecht) of bij Naturalis (Leiden). Eerstgenoemd instituut heeft reeds een grote hoeveelheid educatief materiaal van de IUCN opgenomen. Het nadeel is wel dat raadpleging van materiaal dan minder gemakkelijk is.

2. De stichting zou, bij instemming, samen met de VEN een tweejarig project kunnen aanvragen bij de rijksoverheid (bijvoorbeeld in het kader van de nieuwe rijksnota nme) om een landelijke inventarisatie, catalogisering, systematisering, toekomstige opslag en toegankelijkheid van zulk materiaal op te zetten. Na die periode dienen opslag, beheer en toegankelijkheid van het materiaal op een andere manier te worden gewaarborgd, hetgeen reeds een te beantwoorden vraag binnen het project kan zijn.

3. Wanneer het systeem op orde is, kunnen regelmatig, bijvoorbeeld via Podium Online, oudere, 'belangrijke' onderzoeken alsnog worden gepubliceerd of gerecenseerd (rubriek *'Wat hebben we aan dit onderzoek*'), evenals overzichten van belangrijke onderwerpen die in de loop van de jaren aan de orde zijn geweest. Deze zouden dan eventueel, gescand, beschikbaar kunnen worden gesteld via de UU database (zie hieronder).

De voorwaarde is natuurlijk dat er bij diverse individuen en instellingen die dit materiaal nu in bezit hebben, bereidheid bestaat om dit materiaal openbaar ter beschikking te stellen en dus af te staan aan een instelling zoals genoemd. De VEN (sectie natuur- en milieu-educatie) kan hierin behulpzaam zijn.

Nieuw materiaal
De vraag naar nieuw, toegepast nme-onderzoek isniet sterk ontwikkeld. (N.B. De planning/agendering van fundamenteel onderzoek aan de universiteiten is onderworpen aan een geheel eigen dynamiek en valt daarom buiten dit advies). De volgende overwegingen kunnen daarbij een rol spelen:

- ten eerste hebben potentiële gebruikers uit het nme-werkveld - op landelijk, provinciaal, regionaal of lokaal niveau - (vrijwel) geen inbreng in de nme-onderzoeksagenda van overheden, wetenschappelijke instituten en consultancies. Hun wordt niets ge-

[3]Deze literatuur omvat in het algemeen niet-wetenschappelijke, niet in het ISBN-systeem ingevoerde studies en onderzoeken

vraagd, laat staan dat zij ergens op een centrale - of juist decentrale - plaats hun wensen dienaangaande kenbaar kunnen maken. Kennelijk is (daardoor?) de behoefte aan onderzoek gering of oordeelt men dat zulk onderzoek toch niet bruikbaar is,
- daar komt bij dat in zekere mate (zie de N.B. hieronder) al specialistisch onderzoek wordt gedaan,
- tenslotte kan het zijn dat instellingen jarenlang min of meer dezelfde werkwijze hanteren (zie de Staalkaart NME; Expertisecentrum LNV, 2002) bepaalde typen onderzoek niet nodig maakt.

N.B. Overigens komt waarschijnlijk heel praktisch nme-onderzoek, door nme-instellingen zelf geïnitieerd en gefinancierd, wel tamelijk vaak voor.

Landelijk wordt de nme-onderzoeksagenda – het aanbod dus – vrijwel geheel bepaald door overheden, onderzoeksinstituten zelf en een enkele landelijke nme-organisatie. Er vindt vrijwel geen terugkoppeling plaats met potentiële gebruikers in het nme-werkveld, laat staan dat die ergens op een centrale (of decentrale) plaats hun wensen dienaangaande kenbaar kunnen maken. Op deze wijze komt er veel nme-onderzoek tot stand dat niet (duidelijk) is afgestemd op potentiële gebruikers of dat een toevalstreffer is qua doorwerking.

Centrale vraag
Hoe kan de nme-onderzoeksagenda zodanig worden opgezet dat potentiële gebruikers zich daarin aanzienlijk beter herkennen dan nu het geval is?

Oplossingsrichting
Het belangrijkste voorstel is dat de aard van in Nederland benodigd nme-onderzoek (de 'agenda') in aanzienlijke mate bepaald gaat worden door de nme-gemeenschap zelf. En naast bepaling gaat het ook om betrokkenheid bij de uitvoering ervan. Dit zou als volgt kunnen worden gerealiseerd:

1. De nme-instellingen die daarin zijn geïnteresseerd, komen jaarlijks – of zoveel vaker als nodig is – bijeen om vanuit het werkveld te bepalen welke gemeenschappelijke onderzoeksvragen zij hebben. Denkbaar is dat onderzoekers en potentiële opdrachtgevers bij dit proces aanwezig zijn.

2. De organisatie daarvan kan plaatsvinden in een vaste jaarcyclus (die hebben rijk en universiteiten ook en het is dus handig daarop af te stemmen), te beginnen met bestaande bijeenkomsten: trenddag, jaarlijks afgewisseld met de wisselwerkdag (afstemming met de organisator daarvan: IVN).

3. Daarna vindt een nme-onderzoeksbijeenkomst (werktitel) plaats, op initiatief van de VEN, waarin de uitkomsten van 1 en 2 op een rij worden gezet.

4. Het resultaat, een gemeenschappelijke lijst met geannoteerde onderzoeksprioriteiten (eventueel gebaseerd op evaluaties van reeds uitgevoerd en gebruikt onderzoek), wordt aangeboden aan potentiële opdrachtgevers, zoals de desbetreffende universiteiten en overheden.
   De laatsten bepalen daarop hoe deze 'veldprioriteiten' in hun eigen onderzoeksbeleid passen en dus in hoeverre zij de voorstellen kunnen financieren. De toekomstige rijksnota over nme zou hierover uitspraken kunnen doen.

Met bovenstaande opzet komt er mogelijk een verschuiving in het (overheids)budget voor nme-onderzoek. De omvang zal hopelijk – door een systematischer aanpak zoals hier voorgesteld en door meer potentiële opdrachtgevers in te schakelen – toenemen, zodat de resultaten van dat type onderzoek beter ten goede zullen komen aan de ondersteunings- en uitvoeringspraktijk van nme.

De rol van de VEN in deze opzet is initiërend en beperkt faciliterend:
- de VEN is betrokken bij trenddag en wisselwerkdag om nme-onderzoek aan de orde te stellen
- de VEN neemt het initiatief om geïnteresseerde nme-instellingen bijeen te roepen voor de jaarlijkse nme-onderzoeksbijeenkomst
- desgewenst documenteren van onderzoeksvragen van VEN-leden
- assistentie bij het goed laten verlopen van het onder 1 en 2 genoemde planningsproces
- overleg met het Kenniscentrum van het IVN over aankondigingen via regionale en landelijke vakmedia (zoals provinciale overleggen en nieuwsbrieven; vakblad Podium, Podium Online, Podium Actueel).

Ad 2. Toegankelijk gebruik en beheer van nme-onderzoek
Hierboven is al op diverse plaatsen aan de orde geweest waarom – ook nieuw – onderzoek bij gebruikers zo weinig weerklank vindt. Daar komt nog bij dat lang niet iedere nme-instelling een budget heeft voor na- en bijscholing of voor uren om onderzoek door te nemen. Zeker als het gaat om nogal diepgravende zaken als didactiekontwikkeling, inhoudelijke ontwikkeling, doelgroepstrategieën e.d. die niet direct in concrete activiteiten (en dus inkomsten) kunnen worden vertaald.
Verder is er momenteel geen medium binnen de nme dat regelmatig over onderzoek publiceert, terwijl media als Podium, PodiumOnline en PodiumActueel daarvoor goed geschikt zijn.
Tenslotte is de beschikbaarheid van het onderzoek zelf (via een beheerssysteem) een probleem. Dat laatste geldt in nog sterkere mate voor buitenlandse literatuur en vakmedia.
Vanuit de onderzoekers is er ook geen sterke stimulans tot concreet gebruik. Daarop worden in het algemeen onderzoekers niet beoordeeld. Zij worden geacht primair te publiceren, veelal voor binnen- en/of buitenlandse vakmedia, hun ‘citeringsindex’ hoort hoog te zijn. Communicatie over of praktijkinterpretatie van onderzoek is daarom meestal niet begrepen in het onderzoeksbudget.

Centrale vraag
Hoe kan, mede door middel van een toegankelijk beheerssysteem, het gebruik van nme-onderzoek worden versterkt?

Oplossingsrichting gebruik
In het voorgaande is reeds een belangrijke voorwaarde aan de orde geweest om het gebruik van onderzoek te versterken: het stimuleren van betrokkenheid bij en medebesluitvorming over in de agendering evenals de verschuiving van onderzoeksbudget naar ondersteuning en uitvoering en contactmogelijkheden tijdens het onderzoek zelf.
Maar er is meer, enigszins ‘rijp en groen’ door elkaar. Initiatiefnemers, financiers en uitvoerders moeten in veel gevallen nog worden gezocht. Voor de VEN is overigens duidelijk dat zijzelf en het Kenniscentrum van het IVN hierin soms een initiërende, soms een faciliterende rol kunnen spelen bij de volgende voorstellen.

Voor overheden:

1. Beleidsuitspraken in de rijksnota over nme om bepaalde vormen van 'innovatieve' bijscholing over onderzoekstoepassing te financieren.
2. Budgetverruiming van nme-instellingen voor het toepasbaar maken van onderzoek.
3. Ontwikkelen van criteria om noodzaak van een onderzoek aan te tonen en om te anticiperen op de doorwerking (het gebruik) ervan. Dit instrument zouden opdrachtgevers moeten gebruiken.

Voor nme-instellingen:

4. Bijeenkomsten organiseren die tot doel hebben om nme-onderzoek 'gebruiksklaar' te maken.
5. Publikatie van artikelen over onderzoek (ook een 'abstract service') in vakmedia.
6. Signaleren van onderzoek in 'belendende' educaties.
7. Onderzoek door studenten onder medebegeleiding (eventueel zelfs op lokatie) van nme-instellingen.
8. Aanvragen voor praktijkonderzoek bij transfercentra van hbo-instellingen en bij wetenschapswinkels.

Oplossingsrichting beheer

De cyclus van onderzoek (tussen planning/agendering en evaluatie) wordt ook gestimuleerd door een communicatiesysteem over vraag en aanbod: tussen opdrachtgevers (vaak ministeries of andere overheden) en gebruikers, of tussen gebruikers en onderzoekers. Dat bestaat nu, zo werd hierboven al gesteld, vrijwel niet. Dat is mogelijk ook de reden waarom er voorzieningen voor de opslag, het beheer, de documentatie, de bewerking/'vertaling' en de verspreiding van nieuw (wetenschappelijk en 'grijs') onderzoek ontbreken. Door dergelijke oorzaken functioneert het netwerk van betrokkenen – en daarmee de cyclus van nme-onderzoek – niet goed.

Het initiatief van de Universiteit Utrecht (Kris van Koppen) om althans het huidige en toekomstige wetenschappelijke onderzoek op nme-gebied toegankelijker te maken via een binnen de universiteit functionerende openbare database, is een uitstekend idee dat verdieping en verbreding (aansluiting met andere universiteiten) behoeft. 'Onderzoekshoogtepunten' uit het verleden zullen eveneens worden gescand en bewaard, zoals hierboven al gemeld. De succesfactor van dit systeem lijkt dat opdrachtgevers de onderzoekers verplichten – als onderdeel van de formele opdracht – het resultaat van hun werk mede op die database te (laten) zetten. Vooralsnog biedt dit systeem geen oplossing voor het beheer van nieuw 'grijs onderzoek', zodat ook hier moet worden gezocht naar een instelling die dit op zich kan nemen. Voor Engelstalige literatuur is er de bekende ERIC database in de VS, een zeer uitgebreid systeem van literatuur en Engelstalige vaktijdschriften.

De volgende suggesties kunnen een oplossing van deze vragen mogelijk dichterbij brengen:

9. Het voornemen van de Universiteit Utrecht (zie hierboven) verdient steun. Continuïteit van het beheer van dit materiaal zal de desbetreffende vakgroep zelf verzorgen. Binnen de kaders van dit project heeft de VEN de desbetreffende vakgroep gestimuleerd dit systeem voor het beheer van nme-onderzoek te ontwikkelen.

10. Voor het beheer van 'grijs' en buitenlands materiaal is inderdaad nog geen voorziening voorhanden. Echter, de Heimans en Thijsse Stichting, zoals eerder genoemd, zou gevraagd kunnen ook deze functie op zich te nemen. Daarmee zou dit probleem opgelost kunnen worden. Voorwaarde is dan wel dat het eerder voorgestelde tweejarige project ook deze kwestie meeneemt.

11. Blijft het vraagstuk van de ‘vertaling’ van nme-onderzoek naar de praktijk van gebruikers. Het organiseren van bijeenkomsten om onderzoek ‘gebruiksklaar’ te maken (zie punt 4 hierboven) is nuttig maar niet voldoende. De vorming van permanente ‘gebruiks-‘ of ‘kenniskringen’ voor nme-onderzoek is een mogelijkheid om hierin te voorzien. Deelnemers zouden kunnen zijn nme-werkers, onderzoekers en pedagogen/didactici/onderwijskundigen.
    In relatie tot de eerdere uitspraken over de rol van de VEN (bij de planning van onderzoek) wordt voorgesteld dat deze organisatie ook hierin ‘beperkt faciliterend’ optreedt en desgewenst initiatieven neemt om deze kringen te laten functioneren. De leden van de VEN zouden hierin dan een duidelijke rol kunnen spelen.

3. Agendering van onderzoek

Bovenstaande tekst geeft in belangrijke mate antwoord op de vragen die in de offerte zijn gesteld. De verwachte resultaten waren:

1. *Een visie op de wijzen waarop een landelijke nme-onderzoeksprogrammering kan worden opgezet, zodanig, dat (potentiële) gebruikers zich daarin herkennen.*
2. *Een kennisnetwerk dat (……) het beheer en de doorstroom van nme-onderzoek goed heeft geregeld.*

Wat in dit advies nog niet aan de orde is geweest, is het antwoord op de vraag: *‘Geef een concreet beeld van hetgeen (potentiële) gebruikers op het punt van nme-onderzoek voor wensen hebben en problemen ervaren’.*
Deze vraag is op diverse plaatsen – maar niet systematisch – aan de orde geweest, het laatst tijdens de VEN-bijeenkomst op 13 juni 2006. Op 6 oktober, tijdens een conferentie van de Stichting Veldwerk Nederland, zal de VEN hieraan aandacht kunnen besteden en alsnog op dit punt met een advies voor in ieder geval 2007 komen.

Nawoord

De groep is zich ervan bewust dat in de beschikbare tijd nog niet op alle onderwerpen een afgerond oordeel kon worden gevormd. Desondanks is zij ervan overtuigd dat met de aangereikte adviezen planning, beheer en gebruik van nme-onderzoek een aantal flinke verbeteringen zal kunnen ondergaan.

Bijlage

Offerte voor het NME tweeduizend 10-puntenplan, deelproject 1:

'NME-kennis tussen vraag en aanbod'

VEN-bestuur
Bewerkte versie, 24 februari 2005

Probleemstelling

Publicatie van uitgevoerd nme-onderzoek leidt niet altijd automatisch tot gebruik ervan. Missie en doelen van nme worden echter effectiever bereikt wanneer men bestaande kennis in het eigen werk toepast. Maar op een heel praktische manier kan de kennisbasis van nme-organisaties worden versterkt. Dat kan door aan te sluiten bij bestaande activiteiten zoals de publicatie van enkele media die inzicht geven in hetgeen in nme-land omgaat (Podium, Podium Online en Podium Actueel).
Daarnaast door bestaande cursussen, studiedagen e.d. Er worden in toenemende mate (leer)ervaringen uitgewisseld tussen betrokkenen in de nme (bijvoorbeeld op regionale schaal en door het werk van het zgn. JE-netwerk, regionale/provinciale nme-verbanden, IVN, VEN).
Jarenlang zijn kennisvragen – via bijvoorbeeld het bovenstaande – opgepakt, maar zonder strategische koers. Nu ligt er een kans om, aansluitend bij wat het IVN Kenniscentrum en anderen in regio's ontwikkelen, de helpende hand te bieden vanuit de Vereniging Educaties Nederland. De VEN wil dan ook bewerkstelligen dat het gebruik van 'nme-kennis' (onderzoek) in de dagelijkse praktijk van het nme-werk 'gewoon' wordt.

Als tweede wil de VEN bijdragen met dit project bijdragen aan een cyclische, meer vraaggerichte planning van nme-onderzoek. Immers, zeer veel onderzoek dat de afgelopen 20 jaar (om de gedachten te bepalen) is uitgevoerd, is 'op de plank blijven liggen'.

Doelen

1. Bijdragen dat uit onderzoek verkregen nme-kennis actief wordt toegepast in het werk van nme-instellingen
2. Bevorderen dat nme-onderzoek mede wordt gebaseerd op vragen uit het veld.

Vragen

Vragen liggen, op grond van bovenstaande probleemstelling, op diverse deelterreinen. Daarbij wordt als uitgangspunt genomen dat de rol van de VEN in dit project niet met die van bestaande kennisinstellingen (en zeker niet met die van de aangesloten lidorganisaties) moet overlappen. Bij de start van het project zal dan ook een 'overlappingsanalyse' moet worden uitgevoerd.

1. Toegankelijkheid van nme-kennis; vragen

1.1 Welke behoefte aan nme-kennis (wetenschappelijk en anderszins) hebben diverse nme-actoren/gebruikers?
1.2 Wat kan een state-of-the-art van bestaand nme-onderzoek in dit verband aan informatie opleveren?

1.3 Welke onderliggende factoren verhinderen een adequaat gebruik van nme-kennis door deze actoren en hoe kan dat worden verholpen?
1.4 Welke instrumenten en media kunnen verder bevorderlijk zijn voor het gebruik van nme-kennis?
1.5 Is er behoefte aan een centraal – of juist diverse regionale – uitwisselingspunt(en) voor beheer, facilitering, bewerking, verwijzing, database voor nme-kennis?
1.6 Welke bestaande initiatieven zijn er op dit gebied en hoe kunnen die een rol spelen in dit project?
1.7 Hoe kan een permanente dialoog tussen nme-actoren worden georganiseerd, zodanig, dat betrokkenen onderzoek ervaren als meerwaarde voor het eigen werk.

2. Gebruik en programmering van nme-onderzoek; vragen

2.1 Op welke wijzen kan worden bewerkstelligd dat, vooral toegepast, nme-onderzoek goed doorwerkt bij (potentiële) gebruikers?
2.2 Hoe kan de programmering van zulk onderzoek (onderzoeksagenda) zo worden opgezet opdat ook gebruikerswensen daarin zijn verdisconteerd?
2.3 Hoe zou een middellange-termijnprogrammering voor fundamenteel en toegepast nme-onderzoek eruit kunnen zien?
2.4 Hoe kan het gebruik van onderzoek in belendende educaties en van buitenlands onderzoek worden versterkt?
2.5 Waar kunnen voorstellen voor toegepast en fundamenteel nme-onderzoek het beste worden ingestoken om de financiering ervan te garanderen?

Producten

1. Een implementatieplan voor het vergroten van de toegankelijkheid van nme-onderzoek voor nme-actoren, in aansluiting op bestaande en lopende initiatieven.

2. Een advies met implementatieplan aan betrokkenen (onderzoeksinstellingen, financiers, overheden) over de wijzen waarop periodiek een landelijke nme-onderzoeksagenda kan worden opgezet, zodanig, dat ook (potentiële) gebruikers zich daarin herkennen.

Deze resultaten zullen worden verkregen uit een tweetal op te zetten projectonderdelen (zie onder ‘Werkwijzen’).

Werkwijzen

Ad 1. De Stuurgroep (zie onder ‘Organisatie en financiën’) zal primair aansluiting zoeken bij de initiatieven van de NME-groep UU (Kris van Koppen) door een behoeftenanalyse op landelijke schaal uit te voeren en door de inventarisatie van bestaand educatief materiaal (literatuur, studies e.d.).

Ad 2. De Stuurgroep zal trachten een permanente – maar van wisselende samenstelling – ‘programmerings- en gebruiksgroep nme-onderzoek’ op te zetten. (N.B. De Stuurgroep, zoals hierboven bedoeld, is niet noodzakelijkerwijs identiek aan deze programmerings- en gebruiksgroep).
Deze laatste groep gaat zich, zo is het voornemen van de VEN, bezighouden met vragen op het gebied van gezamenlijke programmering, ‘vertaling’ en gebruik van nme-kennis, met respect voor de autonomie en verantwoordelijkheden van individuele onderzoeksinstellingen. Zij kan bestaan uit personen uit de sfeer van onderzoek, overheid en andere opdrachtgevers en gebruikers.

Tijdplanning
De voorbereidingen van dit project zijn gestart in januari 2005 met een doorlooptijd van ongeveer 1 jaar. Met andere woorden: aan het eind van 2005 moet duidelijk zijn in hoeverre deze vraagstukken structureel zijn c.q. kunnen worden opgelost binnen dit project.
De Stuurgroep zal, zoals nu gepland, vergaderen in de maanden maart, april/mei, september en november. De resonansgroep zal vergaderen in april/mei (gezamenlijke vergadering) en oktober. In december is de gemeenschappelijke afsluiting van het project.

Organisatie
Het is van belang dat de te formeren Stuurgroep klein en slagvaardig is. VEN is trekker van het project. De samenstelling:
- Ernest Briët (IVN)
- Lydia Haafkens (VEN; uitvoerder)
- Kris van Koppen (WU/UU)
- Chris Maas Geesteranus (VEN; projectleider)
- Vivian Siebering (Vlinderstichting).

Daarnaast wordt een resonansgroep ingesteld die de Stuurgroep begeleidt in de koers van het project en adviseert over de praktische toepasbaarheid van voorstellen die uit de deelprojecten en het project als geheel komen. Deze groep bestaat vooral uit nme-instellingen en enkele adviseurs. Samenstelling:
- Hans van Zonneveld (Netwerk DHO)
- Brigit Kuypers of Wilfried Romp (IVN)
- Ton Swagten (gemeente Enschede)
- Petra Jansen (Veldwerk Nederland)
- Hedy Borst (natuurmuseum Groningen)
- Chris Maas Geesteranus (VEN).

Alle genoemde personen hebben toegezegd.
Er is een kans dat Josine de Pijper (medewerkster van het IVN, per april 2005 met pensioen) bereid is vrijwilligerswerk te doen t.a.v. vraag 1.5, bijvoorbeeld bij het opzetten van een mediatheek.
Voor beide groepen is een secretariële voorziening nodig, voor de Stuurgroep mogelijk ook een documentalist (vraag dienaangaande staat uit bij de directie Kennis i.o. van het ministerie van LNV) om bestaande literatuur te ordenen en te analyseren.